

KÄNN TEXTEN

MATERIALPAKET

KÄNN TEXTEN – MATERIALPAKET FÖR LÄSNING PÅ SKRIFTSKOLAN

© **Ev.luth. kyrkan i Finland och Läscentrum, 2026**

Upphovsrätten till novellerna tillhör författarna.

Texterna publiceras i detta material med författarnas tillåtelse.

Redigering av materialpaketet: Jubileumsprojektet Hjärtats bildning 750 år,
skriftskola och fostran vid Ev.luth. kyrkan i Finland, Läscentrum

Arbetsgruppen: **Karoliina Haapalehto, Mikko Wirtanen, Stiina Klockars**

Projektet har fått stöd av Finska Kulturfonden.

Layout och illustrationer: © **Johanna Ilander**

Översättning (novellerna In genom porten, Perfekta prestationer, Insikt och Hans skor tar vi
absolut inte samt anvisningarna för handledare): **Nea Karjalainen**

ISBN 978-951-789-863-8

DÖRRAR TILL EN STÖRRE VÄRLD

Ingen kan läsa en annan människas tankar. Ändå kan vi människor dela våra tankar, erfarenheter och drömmar genom ord. Från början var det inte så. För tusentals år sedan satt människor runt lägereldar på savanner och stränder och berättade historier för varandra. Tänk att få lyssna till andras berättelser, känna spänningen stiga och bli överraskad.

Med tiden lärde människan sig att skriva och läsa. Berättelserna flyttade in i böckernas värld. Böcker blev ett sätt att dela tankar, idéer, upplevelser och kunskaper. Att läsa och skriva är att kommunicera och se in i varandras världar. Då upptäcker vi mer. Därför behöver vi böcker.

I böckernas värld blir världen större och rikare. Konfirmandtiden är också en tid för att läsa, fundera och upptäcka mer om livet. Vi blir ändå aldrig färdiga med läsandet och lärandet. Alla berättelser har inte heller blivit skrivna än.

I år uppmärksammar vi att det är 750 år sedan den organiserade bildningen tog sin början i Finland. Detta läspaket vill på sitt sätt föra berättelsen vidare och inspirera till fortsatt läsning, lärande och nyfikenhet.

Det här läspaketet är en av många dörrar till en större värld. Ett varmt tack till novellisterna som har skapat det och till Finska kulturfonden som har gjort det möjligt.

Jag önskar dig sköna, tankeväckande och inspirerande stunder tillsammans med läspaketet!

Bo-Göran Åstrand
biskop i Borgå stift

IN GENOM PORTEN

Av Juuli Niemi

Det finns många sätt att undvika saker. I dag bestämde jag att jag redan hade provat alla.

Jag öppnar ögonen på morgonen och märker att det redan har hunnit bli dag igen. Mamma har åkt till jobbet för flera timmar sedan, och grannens gråtande baby ska sova middag på balkongen redan andra gången i dag. Sommaren är fortfarande klargrön, och jag har inget särskilt för mig i dag heller.

Nu skulle jag inte undvika det längre. Jag bara visste det, så fort jag öppnade ögonen. I dag skulle jag gå och se pappa.

På bussen väljer jag en plats där det finns rum att sitta och där ingen medresande som sitter nära luktar gammal sprit eller svett. Det är en

varm dag, och längst bak i bussen sover ett fyllo också middag. Ingen tittar på varandra, alla har mobilen i handen eller åtminstone tittar ut genom fönstret.

Pappa sade till mig en gång att det jobbigaste i världen är när alla stirrar på sina mobiler hela tiden. Nu känns det som en oskyldig tanke på något vis. Att någonting så obetydligt kan vara jobbigast i världen.

Jag klämmer blombuketten jag hämtade i Alepa i min hand. Jag tog den billigaste buketten, men jag kommer ihåg att pappa och Maria en gång hade en likadan på köksbordet. Kanske är dessa Marias eller pappas favoritblommor. Jag antar att de åtminstone är någons favoritblommor.

En gång när Saimi var småbarn sträckte hon sig efter en vas och kastade den i en rörelse ner från bordet.

Maria tittade på de små glasskär-
vorna som låg överallt i rummet, var
tyst en liten stund och sade sedan
med förvånad röst: Jaha, hon kan
göra så redan.

Jag måste hålla den sprattlande
Saimi i famnen medan Maria städade
undan skärorna. Jag kommer ihåg
hur jag klagade över det när pappa
kom hem från jobbet. Är jag nån
jävla oavlönad barnvakt, skrek jag,
och pappa blev helt röd, Saimi såg
betänksam ut och Maria bar henne
till ett annat rum, bort från skrikandet.

Jag stiger av bussen. Jag kollade
redan hemma i googlemaps vart jag
ska gå.

In genom porten och till vänster. Så
står det i Marias meddelande, med en
karta där platsen har markerats med
en liten röd prick. Och sedan en fråga,
när skulle jag komma på besök, och
hälsa på Saimi.

Nej, Maria skriver inte "Saimi". Hon
skriver "lillasyster". Meddelandet skulle
kunna understrykas i sin helhet eller
skrivas i versaler. Så att innebörden
säkert skulle komma fram. Jag tum-
made upp meddelandet men svarade
inte på frågan.

Jag står vid porten. Går in. Tar till
vänster.

Maria vet inte att jag kan gå vilse
nästan var som helst. Vi lärde aldrig
känna varandra så bra. Trots allt.

Nu vill jag bort. Jag vill bara bort. Det
här är som en dröm där man kommer
hem men allt är fel och grått och

skrämmande där och man inser att
det inte längre finns någon plats där
det skulle kännas bra.

Men. Det finns många sätt att und-
vika saker och du har testat dem alla.
In genom porten och till vänster. Nu
hittar du dit bara, din loser.

Aamu skulle kunna säga så. *Nu hittar
du dit bara, din loser.* Och sedan
skratta. Så att orden inte skulle kännas
det minsta sårande.

Första året vid gymnasiet märkte
jag inte ens Aamu. Men det kan vara
att jag knappt märkte någonting då.
Pappas vikt hade plötsligt gått ner,
och så började det. Musklerna som
han med omsorg hade skaffat sig
på gymmet försvann, trots att pappa
hade vaknat fem på morgonen, innan
ens Saimi vaknade, för att hinna gå på
gymmet före jobbet.

Han gjorde det säkert för Saimis
skull. För att vara en pappa med god
kondition, trots att han redan var så
gammal, fyrtiosex.

Det hjälpte inte, vikten gick ner
och snart visste vi vilken sjukdom
som orsakade det. Maria grät så hårt
en gång att det egentligen bara var
skrik. Jag var tvungen att gå till henne
och lugna henne. Pappa var redan för
svag för att hjälpa.

Maria bad om ursäkt för det flera
gångar efteråt, men jag ville ändå inte
vara där över natten längre. Mamma
tittade på mig länge men tvingade
mig inte. *Jag tänker bara på den
där Saimi*, suckade hon. Som om inte
precis alla tänkte på just Saimi.

Hon var tre år då. Det kändes som att hon alltid bara kollade på Vov-patrullen när jag hälsade på pappa. Maria var väl tvungen att främst fokusera på att ta hand om pappa.

Jag går längs den breda grusvägen och tittar på de höga träden som växer på båda sidorna av vägen. Pappa sade alltid att han inte skulle kunna bo i ett område där träden precis hade planterats, han ville att träden skulle vara höga.

Betyder det att pappa trivs här nu?

Aamus hårfärg sägs ha förändrats flera gånger när hon var 16, men jag märkte inte det eftersom jag bara försökte komma ihåg hur pappas ansikte hade sett ut innan han gick ner i vikt, innan medicinerna tog färgen från hans ansikte.

Maria pratade om att hon snart kanske skulle vara tvungen att ge upp med att ta hand om honom hemma och skaffa en vårdplats åt honom. Med ett litet barn hemma och allt.

Men hon gav ändå inte upp.

Pappa försökte alltid le när han såg mig vid dörren. Det var kanske det

värsta. Hur pappa alltid försökte, så att det inte skulle kännas så hemskt för oss.

Men ibland blev pappa också rasande. Av något alldeles litet och helt plötsligt. Inte åt mig, kanske var jag bara inte där tillräckligt mycket för att det skulle ha varit värt det att fara ut mot mig. Det syntes dock i Marias ögon att det inte var ovanligt. Maria förklarade svagt att det var smärtan och allt det där som gjorde pappa sådan ibland.

Allt det där.

Jag har trots allt gått för länge åt det här hållet, pappa finns inte längre

den här stigen. Jag klämmer för hårt på blombuketten och bryter en stjälk.

Fy fan för symboliken, skulle Aamu kunna säga.

Ett par månader efter begravningen, när skolan började igen, såg jag plötsligt Aamu på busshållplatsen efter skolan. Jag kommer ihåg att jag även då fick ett meddelande från Maria där hon bad mig att komma och se Saimi, hon sade att Saimi berättade för alla på dagis att hennes storebror är så stark att han kan lyfta en bil.

Kom igen Saimi, tänkte jag. Jag går inte ens på gym.

Då kom Aamu fram till mig. Hon var sådan hon är när hon blir nervös. Prata lite för snabbt och för mycket och log hela tiden, hennes ögon flackade hit och dit. Jag fick på riktigt inte fram ett ord.

Aamu pratade om sin kompis, Tolonen, som var på samma psykologkurs som jag och Aamu, och kanske därför pratade Aamu om Tolonen som om jag också kände hen. Aamu berättade att Tolonen, som alltså faktiskt är icke-binär, hade fått henne att inse redan på högstadiet att hon, Aamu, trots allt inte var icke-binär utan bara helt jävla trött på alla de modeller av hur tjejer ska vara som tvingades på henne. Så egentligen fick hon tacka Tolonen, of all people, för den smula självkännedom hon hade, vilket var lite konstigt eftersom som du vet (jag visste absolut inte) så är Tolonen inte en person som öppnar sig för andra utan snarare lite av ett mysterium.

Bussen kom. Jag var fortfarande tyst. Aamu verkade plötsligt inse att hennes ordsvall inte hade någon poäng och speciellt inte var någon normal diskussion på en hållplats. Aamu steg in i bussen före mig, för jag kom ihåg då att pappa alltid hade sagt att en gentleman alltid låter andra gå först. Aamu var redan ganska röd och plågad, och bara tittade sig över axeln för att säga till mig att hon bara kom att tänka på det på grund av allt vi hade pratat om på psykologilektionen i dag.

Jag kom inte alls ihåg vad vi hade pratat om på psykologilektionen, jag hade tänkt på andra saker.

Men jag satte mig ändå bredvid Aamu, längst bak i bussen dit hon hade smitit för att skämmas över att hon enligt sina egna ord alltså aldrig, aldrig kunde hålla käften, och frågade var Aamu bodde.

Det var början på det.

När pappa blev sjuk kändes det först helt obegripligt. Så småningom blev det på något märkligt sätt vardagligt och kändes nästan vanligt. Jag tog isär pappas och Marias dubbelsäng med Maria för att göra plats för sjukhussängen medan Saimi var på dagis, och pappa frågade lite för ivrigt hur den första tiden på gymnasiet hade gått, om jag hade hittat nya kompisar utöver Niilo.

Jag ryckte på axlarna och sade att jag måste gå.

Jag berättade inte att jag knappt pratade med Niilo längre. Jag berätt-

tade inte att Niilo hade velat ställa oändliga frågor om huruvida någon i pappas familj hade haft samma sjukdom, om vi hade tagit reda på om jag hade en förhöjd risk att få den, om läkaren hade kunnat ge någon säker prognos.

Säker prognos, så hade Niilo sagt.

Och trots att jag visste att han inte menade något illa, att han bara var sig själv och hade sina nepsy-drag, blev jag ändå arg. Niilo ville bara få information för att kunna få någon ordning på allt det hemska. Att sjukdomen skulle bero på pappas levnadsvanor eller gener. Och att man på något sätt skulle kunna förbereda sig för döden.

Jag orkade inte vara den som skulle break the news till lilla Niilo.

Det finns inget säkert, bara ett fritt fall.

Niilo hatade till och med alla klätterparker redan när han var liten. Han var rädd för att falla.

Ibland, när allt fortfarande var bra, trots att man då såklart inte fattade hur bra, blev Maria arg på mig när jag inte hade gjort något jag hade lovat. Då kunde pappa skratta, ta mig i axlarna och säga att grabben gör

bara prokrastinering till en konst, han tar efter sin pappa.

Jag blev irriterad över att pappa använde ett så dumt ord som grabben, och jag måste kolla i mobilen vad prokrastinering betydde.

Prokrastinering. Att skjuta upp saker eller dröja med att börja.

Jag undrar om pappa skulle ha tyckt att det här var mitt största konstverk.

Hur lång tid det hade tagit att komma hit.

Nu står jag på rätt plats, framför rätt gravsten. Maria och pappa hade kommit överens om allt på förhand, det skulle vara lätt för Maria och Saimi att ta sig hit. Vid jul eller kanske vid andra tider också, när det nu än var som människor besökte begravningsplatsen.

Maria hade i god tid bestämt ett datum då de skulle ta hit urnan. Din pappas sista resa. Så skrev Maria. Försökte säkert vädja till mig.

Den dag då pappa skulle kremas berättade Maria inte för mig. Hon fattade att jag inte ville veta. Kanske kände hon mig redan ganska bra ändå.

Efter begravningen hade jag inte svarat på hennes meddelanden. Maria skickade också en bild på Saimi med sin smutsiga Vov-patrullen-keps på sig och sitt eviga mjukisdjur Puppis i handen. Den kramade Saimi alltid när hon såg på tv under det senaste året. Med den torkade Saimi ängsligt Marias tårar på jordfästningen.

Jag kunde bara inte titta.

Och så gick jag inte. På pappas sista resa. Efteråt skickade Maria en bild där Saimi ligger på knä framför pappas gravsten. Med Puppis i handen.

Nu står jag här. Nu. Står jag. Här.

Med fel blommor med mig, jag borde ha köpt någon krukväxt i stället för denna vissnade billiga bukett.

Mamma har sagt att man ska fokusera på andningen när man har ångest.

Men ibland känns det bättre att bara tänka på annat.

Till exempel på att om ett år ska jag och Aamu resa med tåg till södra Frankrike. Eller till Italien eller Spanien. Aamu ändrar sig hela tiden. Det spelar inte så stor roll. Men när jag tänker på vart jag ska åka börjar det kännas bättre och jag behöver inte längre lugna mig själv genom att tjata nu står jag här.

Om Aamu stod här skulle hon torka mina tårar och beslutsamt säga att det gör inget. Det gör inget.

Men jag måste komma hit ensam.

Pappa, när jag var liten trodde jag att du på riktigt var starkast i världen. Jag berättade på dagis att du till och med kunde lyfta en bil.

På hospiset grät du bara så mycket, pappa. Jag borde ha tagit Puppis med mig, torkat dina tårar.

Pappa, du var en bra pappa. Trots skilsmässan och allt, att Maria kom och sedan Saimi. Du var ändå alltid en bra pappa.

Förlåt pappa att jag inte kom med på din sista resa. Men du var också sådan, du visste hur många sätt det finns att undvika saker.

Pappa, nu kom jag ändå in genom porten och står här.

När jag är på väg tillbaka mot buss-hållplatsen kommer en kvinna mot mig som ser trött ut och går med barnvagn med en skrikande liten flicka i. Bredvid mig kastar flickan sitt mjukisdjur på marken utan att mamman märker det. Jag funderar en liten stund. Sedan tar jag mjukisen och skyndar efter kvinnan, ger den till barnet. Kvinnan ger mig ett tacksamt leende.

Jag sitter på bänken på hållplatsen och skickar ett meddelande till Maria. Först bara en bild på pappas gravsten och blombuketten. Sedan, när jag har tänkt efter en stund, skriver jag: Jag skulle kunna komma och hälsa på Saimi någon dag

*

IN GENOM PORTEN

Frågor om novellen Genom porten:

1. Brukar du skjuta upp svåra saker eller överlag dröja med att göra saker, dvs. prokrastinera
2. Vilka saker brukar människor undvika eller skjuta upp? Varför?
3. Hur syns sorgen hos novellens berättare?
4. Hur skulle du beskriva berättarens familjeförhållanden?
5. Lär sig eller möter berättaren något viktigt under novellen? Tycker du att han utvecklas på något sätt?
6. Varför är det svårt för berättaren att gå till urnlunden?
7. Varför vill han gå dit ensam?
8. Vilka saker borde man kunna förlåta sig själv för, för att kunna gå vidare?

PERFEKTA PRÆSTATIONER

Av Vehka Kurjenmiekka

Han ser inte ut som en varulv", viskar jag till Aada. "Borde de inte vara hårigare?"

Aada knuffar mig i sidan. "Hysch! Inte kan du säga sånt om en annan lägerdeltagare. Och inte om någon annan heller."

Jag svarar inte men stirrar fortfarande på Martti som just presenterade sig och berättade att han kommer från Joensuu men bor numera i Manchester, spelar dragspel och är varulv.

Som om det inte var konstigt alls. Martti möter min blick och ger

mig ett blygt leende. En liten smilgrop dyker upp i hans ena fräkniga kind.

Jag vänder bort min blick.

I lägergårdens gamla träkyrka luktar det damm och bivaxljus och långa sommardagars solsken. Stockgolvet är fullt av djupa skråmor, och här och där finns stearinfläckar. Väggarna är sotsvarta.

Vi sitter på kuddar på golvet vid den första kvällsandakten. Aada sjunger de nya låtarna modigt, jag håller tyst. När lägerprästen pratar om att skribalägre är en fantastisk

chans att lära känna både Gud och sig själv på ett nytt sätt, känns det som ett skämt. Jag vet exakt vilken sorts person Gud är, och vi kommer inte så bra överens.

Vi avslutar kvällen med att stiga upp och ställa oss i ring, ta varandra i handen och framföra Herrens väl-signelse i korus. Pojken bredvid mig har en svettig hand. Det är trångt, det känns obekvämt att vara så nära alla andra.

Det blir lättare att andas när jag kommer ut ur kyrkan.

På lägrets andra dag sitter jag på bryggan och plaskar med fötterna i vattnet. Vi har skickats ut för att fundera på vår relation till skapelsen och på skönheten av allt. Solen kastar glitter över sjön.

"Får jag sitta här?" frågar en röst som jag redan känner igen. Den är lite hes, och trots den östfinska dialekten finns det en främmande brytning i orden, ett resultat av att dagligen prata engelska.

"Bara du låter mig fortsätta med mitt djupborrande resonemang om skapelseberättelsen."

"Nå, vad har du tänkt på då?"

Martti sätter sig bredvid mig. Han tar av sig sina skor och suckar nöjt när han sänker sina tår i vattnet. Marttis ben är också fräkniga.

Jag rycker på axlarna.

"Jag har tänkt på att det inte var så klokt av Gud att ge oss ansvaret för att bruka och vårda jorden", säger Martti då jag inte svarar. "Kanske skulle till

exempel storkarna eller kaninerna ha varit bättre på det."

"Du vet väl att kaniner brukar föröka sig så snabbt att det belastar ekosystemet alltför mycket tills det blir nån typ av kaninpest eller någon annan krasch?", kan jag inte låta bli att fråga.

Martti skrattar. "Okej, kanske inte kaninerna då", medger han. "Men storkarna."

"Jag fattar överhuvudtaget inte varför Gud ville ge människan det jobbet", säger jag. "Först skapade han allt. Sen lämnade han det hela till typer som ännu inte hade nån erfarenhet, visdom eller på något sätt så mycket förmåga som Gud. Vad tjänar det till?"

"Kanske hade Gud inte för avsikt att lämna allt till människan", svarar Martti. "Utan sköta det tillsammans med människan. Det var ju människan som bestämde att man inte behöver lyssna på Gud."

"Men jag tycker att det var ganska taskigt av Gud att skapa ett sånt lockbete för träd som man inte fick äta av, fast man fick äta av alla andra. Sånt faller ju vem som helst för förr eller senare."

"Anklagade du precis Gud för syndafallet?" frågar Martti.

"Jag säger bara att om nån är oändligt god och oändligt perfekt, är det inte lite orättvist att kräva det-samma av en varelse som inte är det? Som inte vet allt som Gud vet?"

"Jag tror Eva hade precis samma fråga", säger Martti lågmält.

"Och svaret är?"

"Exakt. Säg du, när du kommer på det", säger Martti och stiger upp. "Men det är tydligt att du gör uppgiften här borta."

"Kommer du till bandet i dag?" frågar Martti när vi köar för mat.

"Jag vet inte riktigt. Jag är inte så bra på att spela tillsammans med andra", svarar jag.

"Terho är en grym pianist", säger Aada tjänstvilligt. Jag blänger på henne. "Han är nervös bara."

"Ni skulle bara inte kunna hålla min takt", svarar jag.

Marttis mungipor dras uppåt. "Ska vi prova?" utmanar han och höjer ena ögonbrynet.

Lägerbandets träningar börjar först om en kvart, så jag går med på att följa med Martti till salen. Där tar han dragspelet i famnen och ställer remmarna noggrant på plats innan han börjar spela. Han spelar Saarenmaan valssi med ett avslappnat leende på läpparna men med en fokuserad blick, och bockar till slut med sitt dragspel.

"Din tur", säger han och nickar mot pianot.

Jag biter mig i läppen. "Jag vet inte riktigt."

Jag öppnar locket på pianot och tittar på tangenterna en stund. Jag tänker på matinén på våren, några tidigare examenskonserter, perfekta prestationer. På Martti som spelar dragspel så bekymmersfritt, utan någon som helst rädsla för misstag eller fel toner.

"Jag känner inte för det just nu", säger jag och stänger locket.

"Jag tror att poängen med det där att bruka och vårda inte var att Gud ville att de bästa möjliga typerna skulle göra det, som skulle göra allt perfekt och enligt reglerna", säger Martti när vi på femte morgonen är på väg till kyrkan för gudstjänst. Det är en dimmig morgon, med daggdroppar på dunörtslöven. "Utan att Gud ville dela allt han hade skapat med oss. Att Gud ville och vill lita på oss, trots att vi inte kan göra samma saker som han. Poängen var inte att vi skulle ha friheten att välja fel, utan att vi skulle ha friheten att välja. För att man ska kunna välja rätt, välja Gud eller godhet eller varandra, måste man ha frihet att på riktigt välja."

"Men varför skulle någon hellre vilja göra något som inte är perfekt än något som är perfekt?"

"Eftersom kärlek inte handlar om att vara perfekt utan om att dela", säger Martti.

"Hur är det? Att vara varulv?" frågar jag. Det är lägreets sjätte kväll, tjugo minuter till andakten. Vi ligger på gräsmattan och tittar på molnen.

Martti rycker tankspritt upp gräs. "Det är lite som att ha absolut gehör eller celiaki. Det påverkar vissa saker mer än andra."

"Det är ju inte alls samma sak", utbrister jag. "Celiaki gör dig inte mindre mänsklig. Att förvandlas till en varg gör."

"Gör det? Jag är exakt samma Martti även när jag är varg", säger Martti. Himlen speglar sig i hans gröngråa ögon.

"Men du kan inte spela dragspel eller leka lägerlekar."

"Inte lika bra", medger Martti. "Men jag springer sjukt fort."

"Gör det ont?"

"Vad? Att förvandlas?"

"Ja."

"Inte riktigt. Som barn gjorde det ont, när kroppen höll på att lära sig att förvandla. Men inte längre."

"Och –"

"Det smittar inte. Vissa människor bara föds som varulvar, det är inte konstigare än så. Precis som vissa föds med blåa ögon eller öronsnibbar."

"Det var inte det jag skulle fråga. Utan skulle du – skulle du hellre bara vara en människa?"

"Jag är det", säger Martti. "Jag är bara Martti. Men vet du."

"Vad?"

"Det finns en sak som är svårare som varg."

"Vad då?"

"Det här", säger han och tar mig försiktigt vid handen.

Jag släpper inte taget.

På lägreets åttonde dag, på lunchrasten, spelar jag för Martti i kyrkan. Bara en låt, och jag är nervös, och gör ett par dumma fel, men Martti applåderar och hurrar ändå som om etyden jag spelade hade varit särskilt fin på något sätt.

"Nästa år kommer du till lägerbandet", säger han. "Och sen kan vi spela tillsammans."

"Nästa år?"

"Som hjälpledare. Vi kommer båda."

"Jag hade nog inte tänkt –"

"Du hinner ännu tänka", säger Martti. "Men ingen press. Det skulle bara vara kul att se dig igen."

"Det finns liv utanför Päiväkumpu också", säger jag. "Vi kan ju också ses någon annanstans."

"Skulle du vilja det?" frågar Martti. I stället för att se på mig kollar han på sina tår.

Den här gången är det jag som sträcker ut för att ta Martti i handen.

"Det är klart jag vill."

Skriftskolläget tar slut, Martti åker tillbaka till Manchester, sommarlovet går i ett huj, och allt är som förr men ändå inte.

På höstens första pianolektion frågar jag läraren om vi utöver klassisk musik också skulle kunna öva fritt ackompanjemang. Läraren höjer ögonbrynen.

"Varför? Jag trodde att du gillar klassisk."

"Jag älskar det, och jag älskar musik. Men just därför skulle jag också vilja lära mig att spela tillsammans med andra."

*

PERFEKTA PRESTATIONER

Frågor om novellen Perfekta prestationer:

1. Vad verkar vara svårt för Terho? Kan du föreställa dig varför?
2. Att Martti är varulv och de fördomar han möter på grund av det kan ses som en metafor för många olika saker. Vilka skulle dessa saker till exempel kunna vara?
3. Vad tycker du själv om syndafallsberättelsen (1 Mos 3)? Varför lydde människan inte Guds order att inte äta av kunskapens träd, och varför gav Gud ordern överhuvudtaget?
4. Vad tänker du om Guds uppdrag att bruka och vårda (1 Mos 2:15)? Varför gjorde Gud inte det själv?
5. Vilka saker kan vara svåra för människor att dela med andra? Eller för dig?
6. Vad tycker du hände med Martti och Terho till slut?
7. Varför ber Terho om att få öva fritt ackompanjemang?

INSIKT

Av Jyri Paretskoi

Jag hittade min guru av en slump. Jag gick längs skogstigen och såg en liten gubbe som stod och lutade sig avslappnat mot ett träd. Jag medger att jag först trodde att han var en tomt, men det var en löjlig tanke. När jag tittade närmare såg jag att gubben såg ut precis som jag alltid hade föreställt mig att gurer ser ut. (Dock var denna rackare väldigt liten, jag uppskattar att det bara var cirka 65 centimeter från hans bara tår till den runda kala fläcken på hans huvud.) Hans långa hår var lika vitgrått som hans skägg som sträckte sig ner till hans navel. Jag tror åtminstone att han hade en navel. Jag kunde förstås inte vara säker eftersom han hade på sig en lång, vit kåpa.

"Du kanske tror att du valde den här vägen", sade gurun när jag stannade bredvid honom. "Men egentligen

valde den här vägen dig."

"Men jag hade ju inget val", svarade jag. "Den här var den enda vägen."

"Precis", sade gurun och myste belåtet medan han strök sitt skägg.

"Du är utvecklingsduglig. Jag har nöjet att berätta att du precis har hittat en egen guide."

"Jag behöver ingen guide, det är bara en kort väg hem", svarade jag förbryllat. "Jag går bara längs den här enda stigen och sedan är jag framme."

"Det är svårt att säga när man är framme", svarade gurun och hötte med sitt magra pekfinger.

"Så svårt är det väl inte..."

"Säg mig en sak", sade gurun och höll en dramatisk paus. Först tittade han in i fjärran någonstans men vände sedan plötsligt sin vassa blick mot mig. "Vill du hitta en perfekt fred

och sinneslugn? Vill du komma åt din egen obegränsade potential? Vill du lämna medvetandets och universumets gränser bakom dig och lära dig att vara fri, verkligen fri, hel och harmonisk? Vill du förstå meningen med allt? Vill du nå det ouppnåeliga?"

"Visst. Så klart", sade jag.

"Grattis! Tack vare mig kommer du aldrig mer att gå vilse. Jag är ljuset i mörkret. Jag är fyren i en storm. Jag är din karta och din kompass", sade gurun självsäkert.

"Vad menar du?" frågade jag.

"Från och med nu är jag din personliga guru. Jag leder dig. Jag lär dig. Jag visar dig vägen."

Jag hade aldrig tänkt att jag skulle behöva en personlig guru, men tanken var onekligen fascinerande. Jag hade alltid till en viss grad, åtminstone som idé, varit intresserad av att utveckla mig själv, men i det hektiska livets stormar var det minst sagt utmanande att satsa på självrannsakan och psykiskt välbefinnande. En egen personlig guru skulle säkert förändra situationen till det bättre.

"Hur funkar det här då egentligen?" frågade jag med nyväckt intresse.

"Jag ger dig svar på dina frågor", sade gurun. "Du frågar och jag svarar. Mina svar väller fram ur en evig visdom, och de är sant. Jag är lärare och du är elev. När du är klar, när du är framme, har du uppnått något som bara ytterst få kan uppnå."

"Och vad är det då?" frågade jag trots att jag redan var helt såld.

"Vissa kallar det för upplysning,

vissa för att komma underfund med en gudomlig verklighet. En känsla av fullständig enhet, en total befrielse från allt eller uppnående av den största möjliga visdomen är också uttryck som jag har hört användas. Men de är alla bara ord. Du kan kalla det för vad du än vill. Det är målet, men vägen dit är lika viktig."

Jag kom genast på en enorm mängd frågor. Min guru var sannerligen övertygande, och jag var säker på att han skulle kunna svara på vad jag än kunde komma på att fråga. Men som jordnära person ville jag ändå först försäkra mig om de praktiska arrangemangen.

"Ska jag alltså alltid komma hit till samma plats när jag vill fråga dig något?"

"Tror du verkligen att du själv kan påverka när en fråga väcks hos dig?" frågade gurun. "Kanske skulle jag inte vara här just då. Tycker du inte att det skulle vara bättre om jag var mer närvarande och tillgänglig?"

"Sant."

"Då säger vi så. Jag flyttar in hos dig. Jag behöver bara en kvadratmeter. Jag äter inte mycket, för mitt sinne ger mig näring. En hasselnöt och en halv deciliter vatten per dag räcker."

Innan jag hann säga något hoppade gurun på min rygg kvickt som en apa.

"Låt oss gå då", sade gurun och höll hårt i mina öron.

Trots att situationen var förvirrande var jag glad över att jag hade hittat en egen guru. Att underhålla honom

skulle inte vara så övermäktigt svårt, han åt ju knappt något. En påse nötter skulle räcka länge, och han skulle lätt få rum till exempel i min garderob.

"Vad är meningen med livet?" frågade jag när vi gick längs stigen medan gurun tyglade mig i öronen.

"Intressant att du börjar med en så stor fråga", sade gurun, "men jag är glad över det. Du måste förstå att jag kommer att svara på vissa av dina frågor med frågor som förhoppningsvis fördjupar din förståelse och på så sätt leder din tankegång åt rätt håll."

"Det passar bra", svarade jag.

"För det första finns det skäl att fundera på varför du vill veta meningen med livet. Varför är det viktigt för dig? Vad skulle förändras om du visste svaret? Är meningen med livet det samma för alla människor eller har alla sin egen väg?"

Vi funderade över frågorna tillsammans, och jag var glad över gurus metod. Jag är inte säker på om det berodde på vår diskussion eller på gurus visdom och närvaro, men för första gången på länge kände jag att jag höll på med något väsentligt och viktigt. Jag kände min förståelse och medvetenhet växa så det knakade. Jag ville dock ha precisare, riktiga svar, inte bara diskussioner och klara tankar.

"Vad tycker du är meningen med livet?" frågade jag. Gurun hade säkert fått reda på svaret för länge sedan.

"Du är klok, min vän", sade gurun. "Jag lovade dig svar, och du vill veta om du kan lita på vad jag säger. Jag

är glad att du ställde den här frågan. Min sanning kan också vara din sanning, men jag är inte säker på om du är redo för det."

"Ja, jag är redo", svarade jag. "Din sanning är min sanning."

"Nåväl", sade gurun. "Meningen med livet är att undvika lidande."

"Vad menar du?" frågade jag förvånat.

"Människan vill alltid något, och när man vill något är man missnöjd med nuläget. Vi vill ändra på något, sluta med något, bli av med något eller få något. Att vilja är att lida. Människan fastnar i sina viljor, är missnöjd – och därmed lider."

Jag funderade på det gurun hade sagt. Jag hade aldrig tänkt på det så. Nu när jag gjorde det, kändes allt plötsligt klart. Jag visste ännu inte hur jag skulle bli av med att vilja saker, men med hjälp av gurun skulle jag säkert lyckas.

Det gick timmar, sedan dagar. Jag var oändligt nyfiken och ställde ständigt frågor till gurun. Jag försäkrade mig om att jag hade förstått rätt, ställde preciserande frågor och till slut testade, upplevde och förverkligade hans råd. Jag blev lugn. Jag lärde mig att andas på rätt sätt. Jag lärde mig att tömma mitt sinne. Jag lärde mig att vara närvarande här och nu.

Sedan kom dagen då jag öppnade min garderob men gurun inte var där. Jag blev orolig, kanske främst för min egen skull, för jag var rädd att jag hade förlorat min guide på vägen mot den största visdomen.

Till slut, två dagar senare, kom gurun tillbaka.

"Så där. Här är jag", sade gurun likgiltigt och vinkade åt mig. "Kan jag få en nöt och en halv, ursäkta, en hel deciliter vatten."

Jag sade inte ett ord, gav bara gurun mat och vatten. Han gnagde långsamt och fokuserat på sin nöt och hällde sedan i sig en hel deciliter vatten på en gång. Den kvällen pratade vi inte.

Samma sak började hända allt oftare. Ibland var gurun borta i dagar, ibland i veckor. Med tiden blev hans resor längre och längre, och till slut kunde han vara borta upp till ett år. Han berättade aldrig vad han gjorde när han inte var hos mig. I stället fick jag höra att allt detta hörde till min utbildning. Jag är inte säker på om det var meningen, men jag lärde mig att inte bry mig.

Jag ägnade mig helt åt den väg som gurun hade stakat ut för mig, även om den kanske inte var samma väg som han själv gick. Jag litade på hans ord, rentav kastade mig i visdomens ömma famn. Jag hade en tydlig riktning och ett mål, och det kändes bra.

"Hur vet jag när jag är framme?" frågade jag med ögonen fortfarande stängda. Jag satt i min meditationsställning, och trots mitt motstånd hade denna fråga gång på gång smugit sig in i mina tankar.

"Mmhmm", svarade gurun.

Jag öppnade ögonen och såg att gurun hade munnen full med något.

Hans kinder verkade hålla på att spricka, och jag tittade hur han efter att ha sett min förvånade blick började ploppa ut nötter ur sin mun till skålen på nattbordet. Jag räknade 28 nötter. Jag tror att gurun hade ADHD eller något. Han blev lätt uttråkad och kom på allt möjligt för att roa sig själv.

"Jag försökte slå mitt rekord", sade gurun när han hade fått de sista nötterna ur munnen. "Jag var riktigt nära. Någon gång kommer jag att komma upp till 30. Vad var din fråga nu igen?"

"Hur vet jag när jag är framme?" frågade jag igen.

"Du vet det bara", sade gurun. "Om du är det minsta misstänksam, är du inte ens nära ännu."

"Hur känns det då?" frågade jag.

"Perfekt. Först är det ren glädje och njutning. Sedan förlorar även de sin mening, och då är du ett med allt. Du är samtidigt allt och inget. Det är svårt att beskriva det med ord, men när du känner det, vet du det säkert. Till en början är det bara en tillfällig insikt, men det är också möjligt att det varar i en evighet."

"Är det också möjligt att jag aldrig kommer att uppnå det?" frågade jag.

"Att tvivla är att lida, mitt barn", sade gurun. "Du måste släppa taget om sådant."

"Jag försöker", svarade jag generat. "Jag tvivlar fortfarande mycket."

"Det är helt normalt, alla går igenom det", sade gurun och klappade mig på huvudet. "Det kommer att gå över."

"Jag tror och litar på dig," sade jag tyst", men jag har avstått från mycket och det får mig att tvivla. Innan jag träffade dig ville jag studera, jag ville ha ett bra yrke, jag ville ha kärlek och ett förhållande, jag ville få barn, jag

ville ha ett eget hus, jag ville resa och se världen. Jag ville uppleva allt, jag rentav törstade efter livet."

"Men sedan gjorde du ett val och ville bli av med lidandet", sade gurun.

"Allt trevligt är också alltid bara temporärt och går över, och orsakar således lidande till slut. Ingenting är permanent. Du måste komma över det."

"Hur?" frågade jag, redan lite ångestfyllt.

"Meditera. Andas. Tömma ditt sinne. Fokusera", sade gurun och demonstrerade.

Min personliga guru kunde sitta i samma ställning i timmar utan att röra på sig. Ofta hade han en rofylld och lugn, till och med lycklig min. Jag var avundsjuk för det.

Jag blev äldre, men jag lärde mig att inte bry mig om det. Jag sörjde det inte, jag gladdes inte över det. Årtionden kom och gick och förde med sig smärta och sjukdomar, men jag accepterade dem, jag önskade inte desperat att de skulle gå bort. Jag tänkte inte tillbaka på det förflutna och grubblade inte heller över framtiden. Jag var så närvarande i stunden som jag kunde, och åtminstone jag själv tycker att jag var bra på det. Jag kunde sitta i min meditationsställning oändligt långa tider eftersom min kropp och

mitt sinne var vana vid meditation. Ändå kände jag inte att jag skulle ha uppnått eller förstått det som jag hade jagat i alla dessa årtionden. Jag kom till och med på att jag borde sluta vilja uppnå en perfekt fred, enhet och klarhet, men det hjälpte inte heller.

Tack vare min gurus råd och vägledning levde jag till hög ålder. Hälsosamma levnadsvanor och en bra kost höll min kropp i en relativt god kondition ända tills jag var 99 år. Sedan fördes jag in i sjukhuset. Jag skulle inte ha velat gå, men jag fick inget val. Jag kunde inte längre röra på mig själv, så jag bars in på bår.

"Du ser lugn ut", sade gurun. Han satt bredvid min sjukhussäng på en hög kuddar som han hade staplat på en stol.

"Jag är lugn. Jag är inte rädd för döden. Jag önskar det inte, men jag önskar inte heller att jag var odödlig."

"Väldigt bra", sade gurun, "väldigt bra."

"Berätta mig en sak", viskade jag med min svaga röst. "Jag har gjort allt precis som du har lärt mig. Ändå har jag inte insett eller uppnått det som jag ville när jag började den här resan. Vad har jag gjort fel?"

"Låt oss frångå våra vanor och tänka tillbaka en stund, sade gurun.

"Vi antar att du aldrig hade träffat mig. Hur skulle du då ha levt ditt liv?"

"Jag skulle säkert ha levt mer", svarade jag. "Jag hade letat och testat. Jag hade varit osäker. Säkert skulle jag ha misslyckats med många saker, men jag skulle garanterat ha

haft framgångar också. Jag skulle ha lyssnat mer på mig själv, trott på mig själv och på att mina val var rätta eller åtminstone att de till slut skulle leda mig till rätt plats. Jag hade inte törstat efter en perfekt visdom, klarhet, ro och fridfullhet. Jag hade välkomnat dem i mitt liv, men jag skulle inte ha haft dem som mål. Jag hade älskat. Jag hade lärt mig. Jag hade glatt mig över allt jag hade och drömt om allt som någon gång skulle ha varit möjligt."

"Min vän", sade gurun och smekte min panna, "du har precis insett det viktigaste. Du är framme."

Lite för sent bara, var min första tanke, men jag lät den glida ur mitt sinne. Jag var fridfull och lugn. Allt var klart och tydligt. Jag blundade och log. Jag drog ett djupt andetag och andades ut för sista gången, långsamt och lugnt.

*

INSIKT

Frågor om novellen Insikt:

1. Vem tar du emot råd av? Vad/vem kan man lita på och vad/vem ska man förhålla sig kritisk till?
2. Vad skulle gurun kunna representera i det verkliga livet? Vem eller vad följer man ibland blint i dagens värld?
3. Vad är guruns ansvar?
4. Vad är meningen med livet? Hur skulle den kunna beskrivas i ord? Tycker du att det är viktigt att fundera på det?
5. Vilka livsråd har du hört?
6. Tänk på en dröm eller ett mål som du har. Vad är det första steget du kan ta för att komma närmare det?
7. Vad är lidande enligt dig? Är det en oundviklig del av människans liv? Eller tycker du att man medvetet borde undvika lidande?

Av Kaj Korkea-aho

Jansku var Jeres flickvän. Från skribalägrete ända tills han försvann. Så vad blir det, fyra månader? Tycker ni det är suspicious att jag pratar med henne? Vi är inte ihop. Eller vi får se. Är det mot nån lag om vi skulle bli det?

Men jag fattar! Det är därför jag är här igen. Fast jag redan berättat allt jag vet. Ni har sån där statistik, vad brukar det vara – *i åtta fall av tio*? Så är den skyldige nån som kände offret. Och nu tror ni att jag var svartsjuk för att Jere var med Jansku. Och det gör mig till nån sorts prime suspect? Nå, i så fall har ni väl förhört Juuso flera gånger också? Och Daniel, oh my god. Juuso är Janskus ex, och Daniel gillade henne så mycket att han var helt sönder. Det blir en lång lista med prime

suspects om kriterierna är a) nån som är Jeres frendi och b) nån som varit eller är intresserad av Jansku. Har ni ens kollat upp Jeres pappa som jag sa? Och VER2GO? Lyssnade ni alls på vad jag sa förra gången?

Det där att han skulle ha hållit på med droger är bullshit. Jere var inte sån. Hans pappa skulle int ha låtit det ske. Och på riktigt: hur skulle han ens ha haft tid? Större hikke får ni leta efter. Nio komma sju i medel, och hans nior i finska och modda höll på att göra honom crazy. Tior i allt var målet. Och så skejtade vi varje dag, och han spelade ishockey. Låter det som att han knarkade? Han blev konstig, så var det, det var efter att dom flyttade till Mäkkylä, men inte blev han till nån knarkare. Man ser nog det

där i ögonen. Pupillerna på nån som är hög, dom är stora, och så betedom sig maniskt eller blir helt sekaisin. Jere hade helt vanliga pupiller. Han var bara på dåligt humör hela tiden. Och så blev han mean. Kallade Daniel för en minion. Han är en och femtiotvå. Och han har komplex för det där. Det vet alla. Ändå sa Jere det rakt till honom. Daniel slutade prata med honom efter det. Men Jere var inte sig själv där innan han försvann. Han såg sjuk ut, ibland var ansiktet som en döds-kalle. Och så blev han rasande för minsta sak. Speciellt om vi ställde frågor om VER2GO, då kunde han flippa och kalla oss för allt möjligt nasty. Och när jag till sist följde efter honom så slog han till mig, och kallade mig ett satans pervo.

Varför jag följde efter honom? Det berättade jag ju förra gången. Vill ni att jag berättar samma sak flera gånger för att se om jag ändrar min story? För så gör man om man ljuger? Eller hoppas ni att jag ska berätta en mindre fucked up version den här gången? Jag berättar bara som det var. Jag var orolig för honom. Det var vi alla. Men dom andra ville inte blanda sig i, för Jere är en sån att man gör som han säger. Och han var så weird där på slutet. Skrämdde upp alla. Men jag kunde inte bara släppa det, jag ville försöka fatta vad som hände med honom. Därför följde jag efter.

Han var ju en tävlingsmänniska. Det var han redan i lågstadiet. Jag spe-

lade fotboll och han ishockey så vi sågs egentligen inte så mycket utanför skolan. Men vi brukade tävla mot varandra. Vem var snabbast uppför trapporna? Vem åt flest fiskpinnar? Vem byggde sjukaste huset i Minecraft? Det var liksom vår grej. Men Jere var nog mycket mer tävlingsinriktad än jag. Det beror på hans pappa. Har ni fått tag i honom? Vilken psycho. Stod ju på läktaren och vrålade på Jeres matcher, så tränaren fick säga åt honom. Han var från Florida, en riktig sån där MAGA-republikan. Jag tror han hatade att bo i Finland. Dom flesta här tycker ju att det viktigaste med idrott är att man ska ha roligt. Men för Jeres pappa var det viktigaste att Jere gav allt hela tiden för att bli så bra som möjligt. Det sjukaste är kanske att det funkade? Jere var ju otrolig på det mesta. Alltid tior på proven som jag sa. Och så ishockeyn. Det gick rykten att det kom scouter och kollade på hans träningar. Jag tror han hade bra chans att bli uttagen till Pohjola-läger. Hans pappa gned säkert sin MAGA-keps. The American dream! Men dom skiljde ju sig hans föräldrar. Och hans pappa flyttade tillbaka till USA. Det var då Jere började förändras, när han flyttade till Mäskylä med sin mamma. Han fick tag i VER2GO via sin pappa, det är jag säker på. Hans pappa jobbar på företaget som utvecklar den. Det är dom ni ska förhöra. Har ni gjort det?

Det var ju tragiskt för allihopa när Jere flyttade. Jansku blev så störd. Det var

jobbigt med distansförhållande, sa hon. Framför allt har hon issues med Esbo tror jag. Det är svårt att ta sig till Mäkkylä från Arabia där vi bor. Jansku åker bara metro och dom orangea bussarna för dom är gratis säger hon. Fast det borde jag kanske inte säga i ett polisförhör? Kan jag ta tillbaka det? Fast ni har förhoppningsvis viktigare saker för er än att jaga femtonåringar som åker pummi.

Jere bytte ju skola då när dom flyttade till Mäkkylä. Bytte till Mattliden. Det är där vid Iso Omena, jättelångt borta. Det var ganska sjukt att han bytte. Han ville själv vara kvar i Åshöjden med alla frendin, och med Jansku. Det var nog ingen utom hans föräldrar som tyckte att det var vettigt att byta skola när man är en månad in i nian. Men hans föräldrar hade nån Mattliden-fetisch, tror jag. Och nog är ju Mattliden mera gjort för hikken som Jere än vad Åshöjden är. Men det var ganska devastating nog. Han kände ingen där. Och vi hade ju vårt gäng som skejtade efter skolan. Jag och Jere och Daniel och Mike, ibland Jansku och Tapio Nyholm och Sakke Vikström. Sen sjuan har vi skejtat under bron vid Hermanni. Så fort skolan slutar far vi dit. När Jere slutade komma var det inte samma sak. Han var en så viktig del av gruppen.

Vi funderade mycket på hur vi skulle göra. Om vi kunde byta ställe eller tid så Jere skulle kunna fortsätta vara med. Men alla hade så mycket

på gång, folk ska hem och äta och vidare till andra aktiviteter. Och ingen ville byta skejtpark. Vi har varit där så länge. Vi känner nästan alla som är där. Det var svårt att ens tänka på att flytta. Så Jere bestämde sig: han skulle fortsätta komma dit, och vi skulle fortsätta som vanligt. Han kunde göra läxorna i metron, sa han, och ett par kvällar i veckan skulle han ändå in till stan för ishockeyträningarna. Så han började komma från Mattliden till vår skejtpark efter skolan. Tog metron till Fiskehamnen och bytte till spårvagn tretton. Hade med sig brädan och ibland alla lätkägrejer, det såg för sjukt ut när han kom bärande på alltsammans, helt genomsvettig. Vi märkte snabbt att det inte skulle funka. Förstås var det kul att ses, men det tog minst femtio minuter för honom att komma dit. Vi hann bara skejta en liten stund innan folk började gå hem.

Han var också på dåligt humör. Sådär att man fick vara försiktig för att inte reta upp honom. Jansku orkade inte med det där. Först att vänta på honom, och sen när han kom så var han bara sur. Jag var säker på att hon skulle göra slut. Det blev en ond cirkel. Jere kom till skejtparken så fort han kunde, men det räckte inte, så han blev frustrerad. Det gjorde Jansku frustrerad. Och så blev Jere ännu mer frustrerad. *Metron stannar på varje hållplats, klagade han. Det tar så helvetes länge.*

Men så en dag kom han plötsligt åkande till skejtparken på en scoot,

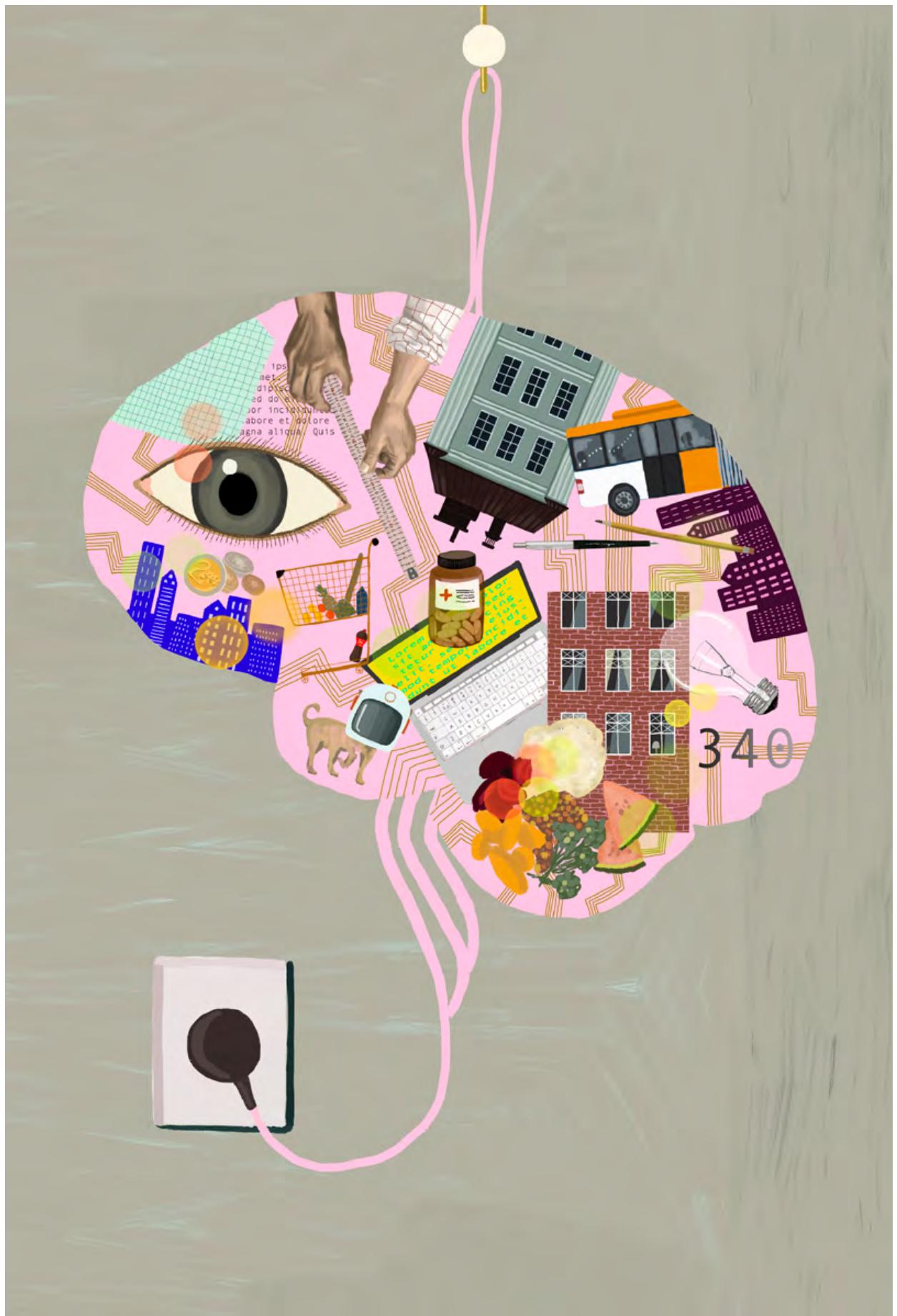
tidigare än vanligt. Han sa att han åkt hela vägen från Mattliden och att det var sju minuter snabbare än metron och spårvagnen. Han hade en sjuk min. Vi trodde att han skämtade. Han testade en ny reseplanerare som hans pappa jobbar med, sa han. Det var första gången jag hörde om VER2GO. Den använder artificiell intelligens och räknar ut alternativa vägar att åka. Jere påstod att han inte behövt stanna en enda gång, han hade följt instruktionerna och kunnat köra full hastighet hela vägen. Det lät ganska otroligt. Jag kunde inte släppa det. Hela kvällen försökte jag räkna ut hur han hade kört. Från Mattliden till skejtparken på ungefär fyrtiotvå minuter. Sträckan är femton kilometer. Det tar två och en halv timme att gå, om man är snabb. Med scoot måste han ha åkt en medelhastighet på 21 kilometer i timmen för att hinna. Det skulle vara möjligt om det var en rak väg, utan trafikljus, korsningar och annan trafik. Men från Mattliden ska han över Västerleden, han ska korsa Mannerheimvägen och åka genom Böle och över Backasgatan. Det är några av de hårdast trafikerade platserna i hela landet.

Jag fick det inte att gå ihop. Men nästa dag kom han igen tidigt på en scoot, med samma sjuka min. Fyrtiotvå minuter hade det tagit. Han skrattade åt konstiga saker när vi skejtade, det var som om han var nervös. Och han hade sina earpods i öronen, jag var säker på att de skulle ramla ut, men

han måste haft dem långt in. Innan jag gick hem frågade jag vilken väg han åkt genom Böle. Han sa att han inte visste vad vägarna hette, men att det var mellan skyskraporna. Vilka skyskrapor, frågade jag, och då flinade han och sa *fan, vad du ställer frågor*. Så jag vet inte vad han menade. Jag tänkte att han ljög. Eller att han skolkat från skolan och startat tidigare, eller fått skjuts med nån. Men så gick det en vecka och vi var där i skejtparken efter skolan igen. Jere kom åkande på en scoot med brädan under foten. Han var helt vit i ansiktet och såg inte klok ut. Käken var så spänd att han hade gropar i kinderna, som om han bet ihop så hårt han kunde. Han stannade och en stund trodde jag att han skulle ramla omkull. Jag checkade telefonen. Klockan var 15:34.

Det går inte. På riktigt, I did the math. Den sortens scoot kör inte fortare än 25 kilometer i timmen. Jere slutar skolan tre varje dag precis som vi. Att på 34 minuter ta sig ut från skolan, hitta en scoot och köra 15 kilometer genom stadstrafiken. Till och med om man kör maxfart utan ett enda stopp tar det 36 minuter.

Jansku var där den dagen. Hon blev chockad precis som vi andra när Jere kom. Han såg inte normal ut. I vanliga fall skulle hon ha sprungit fram till honom och kysst honom överdrivet länge. Typiskt henne. Hon vet nog att Daniel och Tapio och kanske jag haft crush på henne. Jag tror hon gillar att

göra oss svartsjuka. Men nu tvekade hon, som om hon var osäker på att det verkligen var Jere som stod där.

Han återhämtade sig efter ett tag. Fick tillbaks färgen i ansiktet och blev rakare i ryggen och rörelserna blev mindre spända. På brädan var han nästan som vanligt, verkade bara lite trött. Han hade sina earpods djupt inne och ibland var det som om han lyssnade på nånting i dem och inte hörde vad vi sa. Och allt vi frågade tycktes göra honom irriterad. Jag försökte få honom att berätta hur han kört, och hur han kunnat vara så snabb. Han sa att VER2GO föreslagit en alternativ rutt genom skogen. Jag frågade vilken skog, men han bara ryckte på axlarna, och till sist visade han långfingret åt mig.

De andra poliserna såg ut just så där som ni gör nu. Som att det är jag som är crazy. Men ni har väl sett bilderna? Jag frågade alltså min kusin som går i Mattliden om hon kunde checka att Jere faktiskt var på lektionerna som vanligt. Yes, det var han. Från åtta till tre varje dag. En vecka innan han försvann följde hon honom efter sista lektionen och tog en bild när han unlocka en scooter. Jag gav er den bilden. 15:10 är den tagen. Jere ser nervös ut. Och man ser numret på scooten. Sen fick ni också bilden som jag själv tog tjugofyra minuter senare, då Jere var framme vid skejtparken, 15:34. Där syns det också ganska

bra hur galen han såg ut, som om han sprungit genom en storm.

Är jag alltså misstänkt för något? Tycker ni att jag låter hyperfixerad? Jag försökte bara fatta vad som var på gång för att se om jag kunde hjälpa honom. De andra var bara rädda. Mike och Sakke och Daniel och Tapio och Jansku, de betedde sig som om det var en mardröm och tänkte väl att de snart skulle vakna. Jansku slutade komma till skejtparken och svarade inte på mina meddelanden heller. Jag skrev förstås till Jere också, fast han öppnade inte ens mina meddelanden. Jag försökte ta reda på mera om VER2GO och vad Jeres pappa jobbar med. Det är ett företag i Kalifornien som sysslar med AI 2.0. Men VER2GO finns inte att få tag på nånstans. Det som Jere använde måste vara en betaversion som han fått av sin pappa. Kanske stal han den. Eller så testade dom VER2GO på honom? Sjukt av en pappa att göra så mot sitt barn, men ni skulle ha hört honom skrika i ishallen. *Get them! Come on! Jeremy, you're fucking faster than that! You've got to be faster than that!* Han är en sådan pappa som inte blir nöjd fast hans barn skulle vara snabbast av alla.

Det enda jag kom på att göra till sist var att följa efter honom. Så jag skipade en lektion och tog metron till Mattliden, väntade där vid trapporna när skolan slutade och eleverna vällde ut. Han blev överraskad när han såg

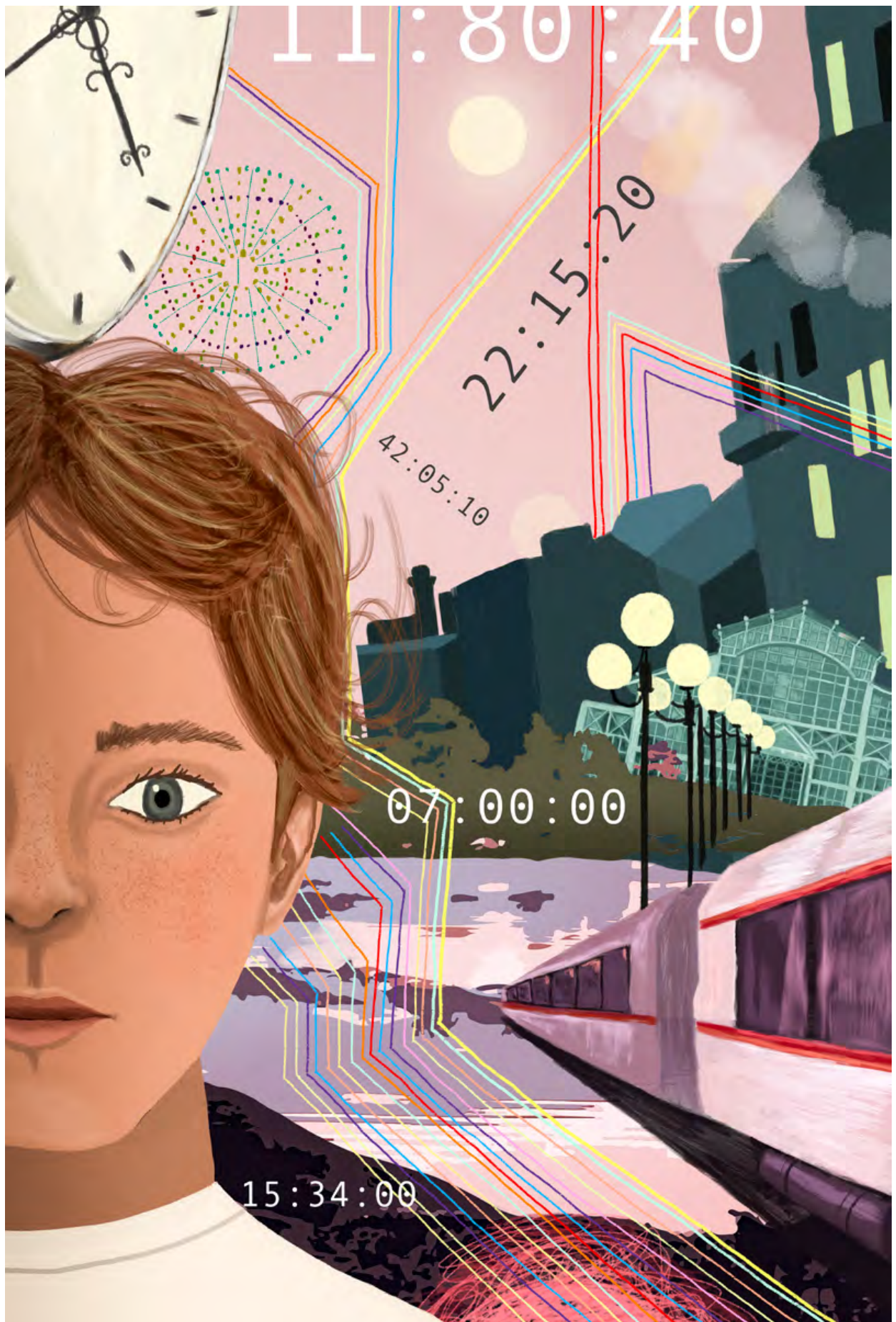
mig. Såg faktiskt glad ut. Men när han fattade att jag var där för att spionera på honom blev han arg. Han hade tröttnat på alla frågor redan för länge sen, och tyckte att jag var fixerad. Det var nu han kallade mig för ett satans pervo, och när jag gick efter honom och la handen på hans axel slog han till mig, här på nyckelbenet. Det har han aldrig gjort förr. Men han var inte sig själv längre, det där galna hade liksom lagt sig i ansiktet och tagit över mer och mer. Jag tyckte han såg gammal och rädd ut.

Jag frågade om jag fick åka med. Som förr, när vi var små, och vi ibland åkte två på hans cykel. Och när jag sa det var det som att han mindes den tiden, och det gjorde att han såg ut som sig själv igen. Jag vet inte hur jag annars ska beskriva det. Nånting oroligt släppte taget om honom en stund, och så såg han ut som han brukade. Och kanske förstod han då, att jag inte var där för att störa honom på nåt sätt, utan för att jag faktiskt brydde mig om honom. Och han såg på mig och sa: *Okej, följ med då.*

Vi hittade en scooter som var nästan fullchargad. Jag såg när han skrev in vart vi skulle i VER2GO, och att han kollade nånting som kanske var en karta, men den var röd och svart och liknade inga kartor som jag nånsin använt. Sen tryckte han in earpods i öronen och sa att det skulle ta tjugo-fyra minuter. *Locka in*, sa han. Jag var ganska skakig nog, men det gick inte

att ångra sig längre. Vi hade brädorna under våra fötter och jag stod bakom honom på scooten och höll händerna på hans axlar.

Vi åkte på cykelbanan. Det gick inte så fort. Jag tänkte att scooten laggade, eller att Jere körde långsamt för min skull. Sen svängde han in på en parkering. Där på ett öppet område gjorde han några kvicka svängar. Han var fullständigt koncentrerad och de här knyckarna var inte random, utan verkade följa ett mönster. Jag försökte slappna av. Man ska ju inte parera mot snabba svängar när man åker fast det känns så, för då faller man helt säkert. Jag hörde att Jere mumlade något, och så hörde jag ljud och klick som måste komma från hans earpods. Han fick upp scooten i maxfart och styrde tillbaka in på cykelbanan. Nånting hade hänt. Jag hade tappat orienteringsförmågan helt. Det kändes som att vi åkte åt fel håll. Det första jag reagerade på var att ljuden var konstiga. Det var som om ett filter satts för öronen, så bara diskanten hördes tydligt medan alla andra ljud kom som från en annan våning. Jag kunde tydligt höra knastret av sand under scootens hjul, men ingen vind, ingen trafik. Däremot var ljudet som läckte ut från Jeres earpods nu mycket högre. En väsande röst verkade ropa instruktioner åt honom. När jag såg mig omkring upptäckte jag att ingen annan var där. Cykelbanan var tom och inget rörde sig. Plötsligt svängde Jere ut på bilvägen och styrde mot

en avfart. Då såg jag att inga bilar heller syntes till. Vi körde ner på Västleden och där var vi helt ensamma. Alla filer åt båda hållen var tomma så långt jag kunde se. Det var en sjuk syn. *Where the fuck is everyone?* ropade jag, men fattade att Jere koncentrerade sig på att styra, eller kanske på instruktionerna i öronen, så efter det var jag tyst. Det var svårt. Jag höll på att freaka redan då. Hjärtat bankade helt galet.

När vi borde ha kommit till havet och sett Drumsö bro kom vi i stället till en stadsdel jag aldrig sett förr, och då förstod jag att vi inte var i Helsingfors längre. Vi körde in mellan höga hus, de hade tiotals våningar, en del var nog ännu högre, och dom skymde himlen nästan helt. Och ingen syntes till. Gatan var öde och fönstren var mörka. Jag såg butikslokaler med lamporna släckta men jag kände inte igen skyltarna fast dom verkade bekanta. Och överallt på vägen låg något som liknade svarta strängar av sjögräs, och scooten hoppade till varje gång vi körde över dom. Här och där bildade strängarna klumpar som Jere girade förbi. Till sist kom vi till något som liknade ett hamnområde, men där havet borde ha varit började ett ökenliknande landskap. Vid horisonten såg jag nåt som jag först trodde var mörka moln. Snart förstod jag ändå att det var berg. En bergskedja reste sig där Helsingfors borde ha varit. En del toppar var spetsiga och avtecknade sig tydligt mot

himlen. Och vägen fortsatte spikrakt framåt, så långt jag kunde se, bort från husen, längs med ökenlandskapet och bergen långt där borta.

Jag såg en svart fläck på Jeres nacke, alldeles framför mitt ansikte. Det såg lite ut som olja, eller som sörjan som funnits på vägen, och jag tänkte att något måste ha stänkt upp på honom. Men när jag tittade på den svarta fläcken rörde den sig plötsligt i sicksack över Jeres hals, som om den levde.

Jag ryckte till så scooten svajade när det svarta försvann in under Jeres tröja och Jere skrek *Stå still!* och jag skrek *Du har nåt på nacken!* och Jere vände på huvudet och var rasande: Strunta i det! skrek han. Samtidigt såg jag ett par svarta oljefläckar på mina egna sneakers och strumpor och jag fick panik. Hela kroppen reagerade och jag försökte sparka bort dem.

Jere skrek: *Stand fucking still!*

Jag tror det var nån survival instinct som aktiverades i mig. Jag fattade att jag måste lita på Jere. Var vi än befann oss så hade han varit där förr. Han visste mer än jag. Och i bästa fall skulle han ta oss därifrån. Så jag höll fötterna stilla och blundade fast kroppen skakade. Det kändes hela tiden som att något kallt kröp längs benen på mig, men jag lät inte mina relfexer ta över, jag knep ihop ögonen och tvingade kroppen att vara stilla. Flera

dagarna efteråt hade jag träningsvärk i händerna, så hårt höll jag i Jeres axlar. Och fast scooten skakade höll jag ögonen stängda, och fast jag inte är religiös så bad jag till Gud att vi skulle ta oss levande tillbaka hem. Den enda gången jag öppnade ögonen var när ett sjukt oljud fick det att slå lock för öronen. Det började som ett ylande som jag tänkte att kanske kom från scootens hjul, men ljudet steg och steg och blev allt mer kaotiskt, tills det lät förhistoriskt, som ljudet av en skräcködda i någon film, men blandat med surranden och rasslet av stenar. Vad är det? skrek jag och Jere svarade: *Det är långt borta! Andra sidan bergen!* Jag såg mig omkring. Ökenlandskapet hade bytts ut mot karga klippor och bergen skymdes delvis av magra träd. Det där hemska ljudet ekade som en båtsiren över havet, och stenrasslet fortsatte. Jag blundade igen, för det var enda sättet att hålla mig lugn. Kläderna kändes obehagligt våta. Om de där oljefläckarna fanns på min mage eller på benen så ville jag inte se det.

Plötsligt gjorde Jere en sväng, och så en till, och så en till, och jag hörde honom räkna något och sedan fylldes huvudet av ett brusande ljud och han ropade: *Tjugotvå minuter!* Och så skrattade han. Jag öppnade ögonen. Det tog en stund innan jag begrep att vi var i Vallgård, inte långt från skejtparken. Det brusande ljudet som jag hörde var trafiken. Bilarna var tillbaka. En spårvagn syntes längre fram. Det

gick människor på trottoaren. Jere vände på huvudet och skrattade. *Strandvägen var mycket snabbare! Jag visste det! Och det finns en väg genom bergen som är ännu snabbare. Nitton minuter!"*

Han stannade vid skejtparken. Mike och Daniel och Tapio stirrade på oss. Jag kunde inte hantera det just då och sprang därifrån. Vad skulle jag säga till dem? Jag ville till ett privat ställe, där jag kunde bli säker på att jag var tillbaka i verkligheten, och där jag kunde ta av mig alla kläder och kolla kroppen efter svarta fläckar. Jag sprang hela vägen hem och gick i duschen. Allt verkade normalt men jag blev inte av med den vidriga krypande känslan. Det kändes så i flera dagar. Jag var väl i någon sorts chock. Duschade om och om igen. Pappa och mamma tyckte att jag såg sjuk ut. Jag stannade hemma från skolan. Jag är väl ganska mig själv nu igen, men jag sover fortfarande med lampan på, annars ser jag bara svarta fläckar som rör sig på väggarna och i taket.

Det där var sista gången jag såg Jere. Han var i skolan ännu dagen efter, men kom inte till skejtparken. Det finns registrerat att han unlockade en scooter på eftermiddagen, men den scooten är försvunnen. Hans mamma anmälde honom som försvunnen efter tjugofyra timmar, och nu har det snart gått en månad. Mer än så vet jag inte.

Jag tror nog att han kanske lever. Antagligen sitter han fast där i den där ödsliga världen. Kanske fick scoo-
ten nåt fel där inne. Kanske körde han
vilse, eller råkade ut för en olycka? Sen
måste ackun i hans telefon och ear-
pods ha tagit slut ganska snabbt. Går
det ens att komma därifrån då? Jag
har försökt vara optimistisk. Han är
både stark och snabb. Finns det mat
och vatten där borta så tror jag han
hittar det. I bästa fall klarar han av att
hålla sig undan de där svarta fläck-
arna, och så en dag kommer han att
hitta ut igen och vara tillbaka.

Men jag har också tänkt mycket på
hur han såg ut den sista gången jag
såg honom, innan jag sprang därifrån.
Under de där sista veckorna hade Jere
inte bara blivit snabbare och snabb-
are på att ta sig till skejtparken. Han
såg också allt mindre rädd ut, och
det jag såg i hans ansikte den där
sista gången var nåt jag tänker att
man säkert ser i ögonen på en som
just hoppat fallskärm. Adrenalin och
dopamin. Det är blicken hos nån som
inte längre är rädd, som tror att han är
odödlig och vågar vad som helst. Så
om VER2GO räknade ut att det fanns
en ännu snabbare väg till skejtparken,
så misstänker jag att Jere inte kunde
motstå att pröva den. Och det är nåt
jag försöker att inte tänka på, för det
där ljudet är omöjligt att få ur huvu-
det. Att han alltså tagit sig till andra
sidan de där spetsiga bergen. Att han

mött vad än det var som vrålade där
bakom. Och att det har tagit honom.

Här är ganska mörkt, kan ni tända en
lampa till? Väggarna rör på sig. Sorry,
men kan vi åtminstone ta en paus?

*

Frågor om novellen Ver2go:

1. Vilka tankar kring vänskap väcker texten i dig?
2. Vad gör man om man misstänker att en vän mår dåligt?
3. Algoritmer gör tjänsterna vi använder snabbare och effektivare. Till vilket pris?
4. Vems sida är tekniken på?
5. Vilka är riskerna med att lita på artificiell intelligens?
6. Behöver människan också low-tech-områden eller low-tech-perioder? Hurdana skulle de kunna vara? Vad är deras betydelse?
7. Vad för slags beroende voi algoritmer och AI orsaka?

HANS SKOR TAR VI ABSOLUT INTE

Av Juhani Karila

Linnea nickade mot mannen som kom ut från apoteket.
"Vad säger du om honom?"

"För fattig."

"Fattig?"

"Kolla hans skor."

De var från Prisma.

"Sant."

På fem minuter kom inga som skulle duga. Sedan pekade Linnea på en kvinna som gick in till Musti ja Mirri.

"Hon då?"

"För stark. Ser ut som en fribrottare."

De satt i entréhallen i köpcentret. Scrollade i sina mobiler och tittade på människor. Det gick en kvart till. Sedan kom ett perfekt föremål från restaurangvärlden: en man i femtioårsåldern

som såg snäll ut och gick långsamt. Han hade en ljus rock som såg dyr ut, och framför allt en dyr väska.

"Den där", sade Siru och steg upp. Varningsklockorna började ringa i Linneas huvud, men Siru gick redan vid mannens sida.

"Hej", sade Siru.

Mannen kastade en förvånad blick mot flickan. Han sade inget.

Siru sade att hon skulle träffa en kompis vid utgången på Laakatie. Skulle farbror kunna visa henne vägen? Mannen svarade inte. Han bara fortsatte att gå. Siru sade att hon var i en främmande stad och mobilens batteri var slut. Mannen gav ifrån sig ett medlidsamt ljud. "Fint", sade Siru. Hon såg sig omkring och speku-

lerade över vilken riktning som skulle vara rätt. "Kanske ditåt", sade hon och pekade mot rulltrappan.

Mannen följde efter Siru som en hund. Linnea följde fem meter bakom dem och tänkte att nånting inte riktigt stämde.

Mannen och Siru åkte nedför rulltrappan och gick ut genom dörrarna. De tog till höger under metrobron. Där fanns en byggplats omringad av stängsel. Det var ett skuggområde på några meter där som ingen övervakningskamera täckte. Siru dröjde på stegen och ställde sig bakom mannen, såg sig omkring och tittade sedan på Linnea som nickade.

Siru stack sin hand i fickan på munkjackan, drog ut en leksakspistol och tryckte pipan mot korsryggen på mannen. Han ryckte till. Siru stod tätt intill mannens rygg och sade åt honom att fortsätta gå. De gick under bron genom en glipa i stängslet.

Linnea stannade kvar och höll vakt. Linnea hörde hur Siru befallde mannen med rutin. Först skulle han ge sin mobil och sedan öppna väskan.

En stund senare:

"Lini, kom och se!"

Linnea gick under bron.

"Säg inte mitt namn."

"Kolla."

Siru hade pistolen i ena handen och en läderplånbok i den andra. Hon försökte få Linnea att ta den.

"Kolla. Det finns flera hundra därinne!"

Linnea återvände till sin post. Två ord-

ningsvakter gick förbi och tittade på henne, men gick vidare.

Under bron beordrade Siru mannen att ta av sig sin klocka och sitt armband. Linnea visste att Siru hade ställt sin ryggsäck på marken och befallde mannen att stuva in sakerna i den.

"Och sen bältet", sade Siru.

Linnea gick tillbaka under bron.

"Lägg av. Vad ska vi göra med ett bälte?"

"Sälja det."

Siru andades snabbt.

"Gubben har allt möjligt."

Mannen hade inte sagt ett ord. Han tog av sig bältet, rullade ihop det och lade det i ryggsäcken. Siru glodde på mannens fötter. På hans spetsiga läderskor som såg högklassiga ut.

"Och skorna."

"Nej, hans skor tar vi absolut inte."

"Av med dem", sade Siru och viftade med pistolen.

Mannen såg på sina fötter som om han inte förstod.

"Av", upprepade Siru. Hon sparkade på mannens sko med sin egen.

Mannen stampade med fötterna och hummade. Linnea och Siru växlade en blick. Vad fan? Till slut böjde mannen sig ned, öppnade de noggrant knutna snören och tog motvilligt av sig skorna. Han stod strumpfota på byggplatsen som var prickig av fimpar och tittade under lugg på Siru. Siru beordrade mannen att lägga skorna i ryggsäcken. Mannen gjorde inte det: i stället hukade han sig ner och tog alla saker ur ryggsäcken som han tidigare

hade lagt i den: klockan, armbandet, mobilen och bältet.

"Hej!"

Siru hötte med pistolen åt mannen och sade åt honom att lägga tillbaka sakerna. Mannen lutade huvudet från sida till sida. Han såg ut som att han snart skulle börja gråta. Han öppnade framfickan på ryggsäcken.

"Sluta!" ropade Siru.

Linnea sade åt henne att sänka rösten, för fan. Mannen lade smycket, klockan och mobilen i framfickan och drog upp dragkedjan. Sedan tog han skorna och lade dem bredvid varandra i ryggsäcken. Ovanpå skorna lade han bältet ömt som om det vore en sovande orm.

Siru var arg. Hon ville att mannen näst skulle ta loss manschettknapparna i sin skjorta, men Linnea sade att det fick räcka nu. De sprang iväg. Linnea såg tillbaka. Mannen stod helt still under bron med armarna vid sidorna och tittade efter dem.

Fem minuter senare var de i metron.

"Jag tror inte allt var okej med honom", sade Linnea.

Siru skrev meddelanden till kunder på mobilen.

"Han hade en Ralph Lauren-väska. Allt var visst okej med honom. Kanske hade han snortat för mycket kokain."

De kom hem. Det hördes ljud från vardagsrummet där tvillingarna spelade Mario Kart.

Siru frågade om mamma hade varit hemma.

"Ja. Hon tog cykelnyckeln och sade att hon ska sova över hos Leksa."

"Såg ni till att hon tog hjälmen?"

"Va?"

Linnea hittade mammas hjälm på övre hyllan i hallen och skakade på huvudet till Siru. Hon himlade med ögonen.

Sirus mobil klingade till.

"Yess. Pasi köper rocken för tvåhundra."

Siru ropade åt tvillingarna att idag beställer vi från restaurang. Det satte fart på tvillingarna. De släppte kontrollerna, hoppade upp och ner på soffan och frågade om vi kunde beställa maten hem. Siru sade att vi kan det. Yes, skrek tvillingarna och fortsatte att spela.

Linnea gick igenom mannens plånbok. Inget körkort. Det fanns ett

FPA-kort och en bunt svarta kreditkort och medlemskort hos olika flygbolag. På nästan alla stod det "platinum".

Linnea googlade mannens namn men fick inga relevanta träffar.

Hon tog mannens skor från rygg-säcken och sade att hon skulle ta en promenad. Siru svarade inte; hon satt vid köksbordet och gjorde matbeställningen.

Mannen var fortfarande under bron. Han hade hittat en liten bit kartong och satt på den med benen böjda mot bröstet, armarna om smalbenen.

De hade rånat honom för över två timmar sedan.

Mannen stod ängsligt upp när han såg Linnea.

"Ingen fara", sade Linnea.

Hon tog mannens skor från plastpåsen.

"Jag kom för att ge tillbaka de här."
Mannen höll händerna för öronen.
Linnea suckade. Vad tänkte du
göra nu, frågade hon sig själv.

Siru öppnade dörren. Hennes ögon
blev stora. Hon smällde igen dörren
och skrek "Nej!" genom den stängda
dörren.

Linnea stod på trappan med
mannen. Grannens katt jamade och
mannen hajade till.

"Han har ingenstans att gå," sade
Linnea. "Vi kan inte lämna honom."

Hennes mobil plingade till. Siru
skrev om Linnea förstod att de kommer
att hamna i fängelse.

En kvart senare åt de tillsammans.
Tvillingarna hade byggt en pyramid
av hamburgarna mitt på bordet, och
mannen valde en ostburgare från
högen. Han skalade av omslagspapp-
ret, vek pappret noggrant bredvid
tallriken och såg sedan rådlöst på
maten. Han piggnade till när Linnea
gav honom gaffel och kniv. Mannen
tog omsorgsfullt isär portionen; osten,
löken och saltgurkskivorna hade var
sin hög, och han åt högarna en åt
gången.

Siru sörplade i sig cokis genom
sugröret och såg på Linnea med en
mördande blick. Tvillingarna stirrade
på mannen och gapade.

"Han stannar inte över natten,"
sade Siru.

De bäddade en säng för mannen i
vardagsrummet. När tvillingarna såg
madrassen på golvet skrek de till av
glädje och ville sova där själv. Mannen

fick tvillingarnas säng. Linnea gick till
köpcentret och köpte en tandborste
och nya kalsonger åt honom.

Mannen bodde hos dem i två
dagar. Första dagen såg han främst
på när tvillingarna spelade Mario Kart.
Han talade fortfarande inte. Han var
inte längre rädd för Linnea men täckte
ögonen med händerna om Siru kom
in i rummet.

En gång kom mamma till dörren
och tiggde om pengar. Siru gav henne
en femtiolapp och tvingade henne att
ta med sig hjälmen.

Efter mammas besök var Siru på
dåligt humör och ville gå till bankau-
tomaten med mannen. Enligt henne
skulle mannen betala för sitt uppe-
hälle. Linnea påminde henne om att
de alla levde på mannens pengar just
nu.

Linnea undrade varför ingen letade
efter mannen. Hon läste nyheterna
och följde lokala grupper på Face-
book, men det fanns ingen anmälan
om en försvunnen person någonstans.
När Linnea försökte fråga mannen
varifrån han kom eller om han hade
familj, suckade mannen bara och såg
betänksam ut.

Andra dagen lät tvillingarna
mannen prova Mario Kart. Mannen
ville bara spela som Yoshi och gick
inte med på att tävla; han ville bara
köra i sin egen takt längs banan och
titta på landskapet. Om han blev fast
i ett stängsel eller en flod, hjälpte tvil-
lingarna honom tillbaka till banan.

På tredje morgonen stannade en
svart, glänsande bil framför huset.

Det ringde på dörren. Inne i huset kollade Siru och Linnea på varandra med vita ansikten. För en gångs skull var även tvillingarna tysta.

Linnea gick och öppnade.

Vid dörren stod en storvuxen, allvarlig man i mörk kostym. En sådan man som i filmer alltid bar på dåliga nyheter. Mannen frågade om det fanns en person som heter Olavi i lägenheten. Linnea sade ja. Hon väntade på att mannen skulle komma in och knuffa henne åt sidan, mannen såg ut som att han var van vid att göra så, men han stod still. Han kallade Olavi på namnet. Olavi svarade från vardagsrummet. När Olavi kom in i hallen, skymtade ett snabbt och lättat leende på mannens ansikte. Sedan blev han allvarlig igen, han tittade på Linnea och höjde ena ögonbrynet. Mannen hade ett väldigt uttrycksfullt ansikte. Linnea förstod genast vad han menade och vände sig mot Siru, men knappast överraskande kunde även hon tolka mannens gest. Siru gick in till tvillingarnas rum. En stund senare kom hon tillbaka med Ralph Lauren-väska med sig. Mannen öppnade väska och såg igenom innehållet i den. Han tog fram Olavis plånbok och tittade in. Såg på Linnea, sedan på Siru. På tvillingarna som stod bakom dem. En av tvillingarna sade "bujaa". Mannen log. Han stängde plånboken och lade tillbaka den i väska, nickade till Olavi och gick sig av mot bilen. Olavi följde efter honom. Siru frågade Linnea om det säkert var tryggt för Olavi att följa med mannen. På vägen till bilen såg

Olavi sig om. Tvillingarna vinkade. Vid bilen öppnade mannen bakdörren för Olavi, väntade tills han satt inne, stängde dörren och gick runt bilen till förarsätet.

Men bilen startade inte. Nu öppnades den andra bakdörren.

En stilig herre klev ut i ljusa byxor och himmelsblå kavaj. En gul halsduk runt halsen. Man såg på honom att han var sagolikt rik. Man såg det bara. Herren såg ut lite som Olavi men var några år äldre.

Vid dörren tog herren Linneas hand med båda händerna, såg henne i ögonen och sade:

"Tack."

Sedan stack han handen i fickan och drog ut en sedelklämma.

Linnea hörde Siru dra andan bakom henne.

Herren lade en slät sedel på 500 euro i Linneas hand. Och en annan. Och en tredje. Och ännu en fjärde, och sade sedan tack igen. Linnea räknade snabbt i huvudet hur mycket av Olavis pengar de hade använt. Hon gav tillbaka en sedel. Siru gav ifrån sig ett ängsligt ljud, herren ett förvånat. Linnea kom på att Siru redan hade hunnit sälja Olavis rock och mobil. Hon gav tillbaka en till sedel. Men sedan ångrade hon sig, snappade tillbaka sedeln, vände sig om och halvt sjasade, halvt knuffade de andra in och stängde dörren framför näsan på den förbryllade herren.

Linnea släppte ner de tre sedlarna på köksbordet som om de brände.

Siru fick inte fram ett ord. Hon pekade på femhundringarna, på Linnea och på dörren och öppnade och stängde munnen några gånger. Sedan sprang hon in i sitt rum och började gråta. Tvillingarna började spela Mario Kart igen.

Linnea satte sig vid bordet och tittade på pengarna. Hon tänkte på mamma och tvillingarna och tvillingarnas framtid. På sin egen framtid. Och Sirus. På alla de lagar som ännu var okända för henne och som man följde i de vuxnas värld. Enavtvillingarnaropadeatt mamma var på väg hem: från vardagsrum-

met hade man bra vy över vägen till staden. En olustig känsla kom över Linnea. Hon sprang till ytterdörren. Herren och bilen var borta, men den sista sedeln hade satts på trappan, med en liten sten på så att sedeln inte skulle flyga iväg med vinden. Mamma var hundra meter bort. Hon trampade arbetsamt på cykeln, utan hjälm, och redan på så långt håll kunde Linnea se vad hon hade tagit.

Linnea tog sedeln från trappan och lade den i fickan, sparkade bort stenen. Sedan höjde hon handen i en hälsning.

*

Frågor om novellen Hans skor tar vi absolut inte:

1. Varför rånar Linnea och Siru människor?
2. Vad vet vi om Olavi på basis av texten? Varför pratar Olavi inte? Vad tycker du Olavi tänker om händelserna? Vad känner han?
3. Varför vill Linnea ge tillbaka mannens skor?
4. Vad tycker du Linnea och Siru borde ha gjort när herren erbjöd dem sedelbuntan?
5. Hurdan relation har Siru och Linnea till de andra familjemedlemmarna?
6. Förändras någonting efter novellens händelser eller kommer allt att återgå till det gamla?
7. Att be om ursäkt eller förlåta nämns inte i novellen. Vad tycker du om det?

KÄNN TEXTEN:

Anvisningar och stöd för handledaren för att behandla novellerna i grupp

Gemensam läsning innebär att texter läses och behandlas tillsammans med andra. Välkända exempel på gemensam läsning är traditionella bokcirklar eller bibelkretsar. Gemensam läsning kan också innebära till exempel gemensamma läsestunder där man läser tyst eller högt, att ge boktips till andra eller att tillsammans skapa ett gemensamt kreativt verk på basis av den text som lästs.

Novellerna i materialpaketet *Känn texten* är avsedda att användas i skriftskolarbete, och de kan också tillämpas i annat ungdomsarbete. Dessa anvisningar riktar sig till gruppens handledare.

FÖRE DISKUSSIONEN

Bestäm gemensamt bland handledarna och hjälpledarna om ni ska diskutera novellen tillsammans med hela gruppen eller i smågrupper. Även hjälpledarna kan leda diskussionerna i sina egna grupper. I mindre grupper är det lättare att se till att alla får föra fram sina tankar. Om ni efter smågruppsarbetet vill behandla novellerna tillsammans med hela gruppen, är det bra att alla smågrupper väljer samma novell.

Det är också bra att redan före lägret välja om ni ska läsa novellen

på förhand och diskutera den tillsammans efter läsningen eller om ni ska läsa novellen tillsammans, antingen så att alla läser tyst för sig själv eller så att ni läser högt turvis. Diskussionens ledare kan också läsa novellen högt till hela gruppen.

Vi rekommenderar att ni alltid behandlar en novell åt gången i gruppen. Antingen kan du som handledare välja vilken novell ni ska diskutera eller så kan ni välja en novell tillsammans i gruppen till exempel på basis av novellens namn. Om du har hunnit bekanta dig med novellerna i förväg, kan du också låta gruppen välja en novell på basis av novellens tema.

Har ni som mål att behandla alla noveller i samlingen under skriftskolan eller ska ni fokusera på bara en text tillsammans? Novellerna är fristående skönlitterära verk som kan läsas i vilken ordning som helst.

Det är bra att reservera tillräckligt med tid för läsningen och diskussionen, beroende på vilket sätt ni har valt att läsa novellen. Att läsa högt tar mer tid än att läsa tyst för sig själv.

NOVELLDISKUSSIONEN

I samband med varje novell finns det frågor om texten som ni kan använda som stöd för diskussionen. I en litteraturdiskussion finns det inga rätt eller fel svar, men kränkande och osakliga kommentarer hör inte till diskussionsmodellen.

Som handledare är det din uppgift att se till att alla som vill det får berätta om sina tankar och att ingens

tankar avfärdas. De tankar och åsikter som delas i diskussionen får inte föras vidare utanför gruppen, om inte ni särskilt kommer överens om annat.

ALLMÄNNA FRÅGOR SOM STÖD FÖR DISKUSSIONEN:

- Hurdana föreställningar väcker novellens namn hos gruppen före läsningen? Eller efter att ni har läst novellen?
- Tycker ni att berättelsen var förutsägbar eller förvånande?
- Vilka känslor väckte berättelsen hos er?
- Tycker ni att berättaren i novellen är pålitlig? Vilka saker påverkar er uppfattning om det?
- Vilka saker gillade gruppen i novellen? Vilka inte? Är alla av samma åsikt eller känner någon annorlunda? Jämför era upplevelser och fundera på vad de kan bero på.
- Gav novellen gruppmedlemmarna nya perspektiv på de ämnen och teman som behandlades i novellen?
- Ur skriftskolans synvinkel kan man tänka på vilka av skriftskolans teman novellen har att göra med eller vilka bibelberättelser novellen påminner gruppmedlemmarna om. Vilken låt skulle kunna förknippas med novellen?

EFTER DISKUSSIONEN

Om ni vill kan ni efter smågruppsdiskussionen fortsätta att behandla novellen tillsammans med hela gruppen. Då är det dock bra att komma ihåg att diskussionerna i smågrupperna i princip är konfidentiella och att man inte får dela andras tankar utan lov.

Ni kan också fortsätta att behandla novellen genom att göra ett eget kreativt arbete på basis av berättelsen och dess teman. Ni kan till exempel skapa egna texter, bildkonst, skulpturer, drama eller musik. Det är fint om texterna inspirerar till att skapa nya konstverk!

Idéer för en fortsatt behandling:

- Fortsätt berättelsen genom att skriva eller diskutera: vad händer karaktärerna näst, i morgon eller till exempel nästa sommar?
- Skriv novellen eller en scen i novellen ur en annan karaktärs perspektiv
- Rita eller måla en scen i novellen eller skapa en stillbild eller skulptur av naturmaterial
- Filma en video eller gör en dramatisering av novellen eller en scen i novellen
- Hitta ett musikstycke som passar novellen och lyssna på eller spela det

Vid utarbetandet av anvisningarna har det använts Barnboksinstitutets materialpaket "Nuorten oma ääni" och Dialogpaus-stiftelsens Dialogpaus-metod.

 HJÄRTATS BILDNING
750 år

Finska
Kulturfonden

LUKUKESKUS
LÄSCENTRUM